

POSTANOWIENIE

26 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

na posiedzeniu niejawnym 26 stycznia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa I. K. i T. Ł.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z 20 kwietnia 2022 r., I ACa 677/21,

**I. odrzuca skargę kasacyjną w części obejmującej zaskarżenie
rozstrzygnięcia z pkt I. wyroku Sądu Apelacyjnego;**

**II. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
w pozostałym zakresie;**

**III. zasądza od Banku Spółki Akcyjnej w W. na rzecz I. K. i T. Ł.
kwotę 8100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek
ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia
pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia
niniejszego orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 kwietnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie zmienił częściowo pkt II wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie, określając późniejszą datę wymagalności jednego z zasądzonych nim świadczeń (pkt I), oddalił apelację

pozwanego Banku spółki akcyjnej w W. w pozostałym zakresie (pkt II) i rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt III).

Skargę kasacyjną od tego wyroku złożył pozwany, zaskarżając go w całości, uzasadniając wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania po pierwsze tym, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne na tle rozstrzygania przez sądy tzw. spraw frankowych (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), a po drugie potrzebą wykładni przepisów – m.in. art. 189 k.p.c., 385¹ § 1 i 2 k.c. w związku z art. 22¹ k.c., 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 6 ust 1 Dyrektywy 93/13 (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Strona powodowa w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o nieprzyjęcie jej do rozpoznania ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga - w części odnoszącej się do rozstrzygnięcia z pkt I wyroku Sądu Apelacyjnego – podlega odrzuceniu. W orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że jedną z przesłanek dopuszczalności środka zaskarżenia (środka prawnego) jest istnienie po stronie skarżącego interesu prawnego. Interes definiuje się jako stan pokrzywdzenia orzeczeniem (*gravamen*). Taki stan występuje wówczas, kiedy orzeczenie mające być zgodnie z intencją skarżącego zmienione lub skasowane narusza jego szeroko rozumianą sferę interesów (tak .m.in.: uchwała składu 7 sędziów SN z 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, Nr 11, poz. 108; postanowienia SN: z 25 maja 2023 r., I CSK 528/23; z 15 czerwca 2023 r., I CSK 4743/22).

W rozpatrywanej sprawie skarżący nie ma interesu prawnego w zaskarżeniu wyroku Sądu II instancji w części, w jakiej Sąd ten uwzględniając wniesioną przez niego apelację, oddalając powództwo w zakresie roszczenia odsetkowego od kwoty 51764,47 zł za okres od 7 maja 2021 r. do 3 czerwca 2021 r. Wyrokując w tym zakresie Sąd drugiej instancji orzekł bowiem na korzyść skarżącego. Brak interesu prawnego w zaskarżeniu skutkuje odrzuceniem skargi kasacyjnej w tej części jako niedopuszczalnej na podstawie art. 398⁶ § 1 i § 3 k.p.c. (zob. m.in. postanowienia SN: z 16 kwietnia 2021 r., I CSK 484/20; z 15 czerwca 2023 r., I CSK 4743/22).

W pozostałym zakresie Skarga kasacyjna nie kwalifikuje się do przyjęcia i tym samym merytorycznego rozpoznania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie podkreślano, że skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Unormowana w przepisach instytucja tzw. przedsądu służy selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu. Na tym etapie Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny przedstawionej mu ze skargą kasacyjną sprawy, rozstrzygając czy spełnione są przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienie SN z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18).

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08). Konieczne jest przytoczenie argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Skarżący powinien nie tylko wskazać przepis prawa (materialnego lub procesowego), którego dotyczy zagadnienie, ale także przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, a jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla

merytorycznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (zob. m.in. postanowienia SN z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07, i z 9 lutego 2011 r., III SK 41/10).

Rozpoznawana skarga kasacyjna nie spełnia powyższych wymogów. Problematyka klauzul abuzywnych w umowach indeksowanych do franka szwajcarskiego, była już przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego jak również Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Zgodnie z nimi - postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (tak m.in. orzeczenia SN z: 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21). W orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że postanowienie te kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, przez uzależnienie wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od wyłącznej decyzji banku. Takie postanowienia umowne, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, sformułowane często nie w treści samej umowy, tylko w regulaminie lub w innych załącznikach do umowy są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron. Takie uregulowanie umowne należy uznać za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyleń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów.

Abuzywność umów kredytów indeksowanych i denominowanych w walucie obcej (CHF) nie wyczerpuje się w klauzulach kształtujących mechanizm indeksacji (zob. np. wyroki SN z: 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20; z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22). Za takie uznawane są też postanowienia odnoszące się do ustalonego w walucie obcej mechanizmu waloryzacji świadczeń (określane niekiedy jako „klauzule ryzyka walutowego”), które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy-konsumenta

nieograniczonym ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (zob. wyroki TSUE z: 20 września 2017 r., C-186/16, Andriuc i in., pkt 37; 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 68; 14 marca 2019 r., C-118/17, Dunai, EU:C:2019:207, pkt 48; 3 października 2019 r., C-260/18, Dziubak, EU:C:2019:819, pkt 44, wyrok SN z 30 września 2020 r., I CSK 556/18).

Konsekwencją stwierdzenia, że postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.) jest działająca ex lege sankcja jego bezskuteczności, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (zob. m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, wyroki Sądu Najwyższego: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13, z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z 24 października 2018 r., II CSK 632/17). Jednakże konsument może następnie udzielić świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną. W rozpatrywanej sprawie strona powodowa konsekwentnie, od samego początku, jeszcze na etapie przedprocesowym domagała się zwrotu kwot uiszczonych na rzecz banku wobec zarzutu nieważności łączącej strony umowy o kredyt z racji zawarcia w niej klauzul abuzywnych.

W judykaturze utrwalony jest także pogląd, że art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoi on na przeszkodzie wypełnianiu w umowie luk spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym. Stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku w umowie powinno skutkować przywróceniem sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej powinien się znajdować, w przypadku braku takiego warunku. W takim wypadku nie można zastąpić kursu z tabeli żadnym innym kursem notowania CHF do złotego, w tym średnim kursem ogłaszanym przez NBP (zob. np. wyroki SN z: 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21, 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że brak jest przepisów dyspozytywnych, które mogłyby zastąpić w umowie postanowienia abuzywne (zob. wyroki SN: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22 i z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22).

Wylimitowanie z łączącej strony umowy abuzywnych postanowień umownych rodzi zatem konieczność dokonania oceny czy umowa w pozostałym zakresie jest możliwa do utrzymania. W nowszej judykaturze Sądu Najwyższego konsekwentnie przyjmuje się, że jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy. Koresponduje to z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, który przewiduje, że nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków (zob. np. wyroki SN z: 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22).

Dodatkowo należy podnieść, co konsekwentnie pomija skarżący - że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości, przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy uwzględniać nie tylko jego brzmienie, lecz także jego kontekst oraz cele regulacji, której część on stanowi (zob. wyrok TSUE z dnia 10 lipca 2019 r., Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-649/17, EU:C:2019:576, pkt 37). Zgodnie z jednolitym orzecznictwem TSUE istnieje możliwość zastąpienia abuzywnych postanowień umownych przepisami dyspozytywnymi jedynie w przypadku, gdy następstwem wyłączenia abuzywnych postanowień z umowy jest jej nieważność, która nie jest w interesie konsumenta, a więc gdyby miała narazić go na niekorzystne konsekwencje (zob. np. wyrok TSUE z 21 stycznia 2015 r., C-482/13, C-484/13, C485/13 i C 487/13, Unicaja Banco, SA przeciwko José Hidalgo Rueda i in. i Caixabank SA przeciwko Manuel María Rueda Ledesma i in.). W wyroku z 3 października 2019 r., C-260/18, TSUE wskazał, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów

dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę. W takim wypadku art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie pozwala zastąpić kursu sprzedaży z tabeli żadnym innym kursem notowania CHF do złotego, w tym średnim kursem ogłaszającym przez NBP, a co więcej w orzecznictwie SN przyjmuje się, że brak jest takich przepisów dyspozytywnych (zob. wyroki SN: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, i z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22).

Również kwestia przyznania stronie umowy kredytowej statusu konsumenta była już kilkakrotnie przedmiotem wypowiedzi zarówno TSUE jak i Sądu Najwyższego (por. wyroki TSUE: z 8 czerwca 2023 r., C-570/21; z 27 października 2022 r., S.V., C485/21, EU:C:2022:839, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo, postanowienie SN z dnia 14 listopada 2023 r., I CSK 4734/22, wyrok SN z 14 czerwca 2023 r., II CSKP 254/22). Podobnie rzecz się ma z wykładnią na tle tzw. umów frankowych art. 189 k.p.c. Zobowiązanie wynikające z umowy kredytu tworzy wieloletni stosunek prawny między stronami. Skuteczne powołanie się na interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. wymaga wykazania przez powoda, że wyrok wydany w tego rodzaju sprawie wywoła takie konsekwencje prawne w stosunkach między stronami, w wyniku których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie, nie będzie budziła wątpliwości, co spowoduje w konsekwencji, iż zostanie usunięta niepewność co do istnienia określonych praw i obowiązków stron oraz ryzyko ich naruszenia w przyszłości (wyrok SN z 12 stycznia 2022 r., II CSKP 212/22). Rozstrzygnięcie, czy zobowiązanie kredytowe istnieje usunęłoby wątpliwość, czy na stronach ciąży dalej obowiązki wynikające z umowy kredytu np. spłata rat (postanowienia SN: z 7 lutego 2023 r., I CSK 4243/22, z 26 lipca 2023 r., I CSK 6254/22, z 22 sierpnia 2023 r., I CSK 6614/22).

W świetle przedstawionych poglądów Sądu Najwyższego i TSUE nie można zatem przyjąć, że w rozpoznawanej sprawie występują zagadnienia prawne, które wymagałyby zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy lub też istnieje uzasadniona potrzeba wykładni wskazanych w skardze przepisów prawa materialnego.

Z przytoczonych względów na podstawie wskazanych przepisów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. art. 391 § 1 k.p.c., art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i art. 99 k.p.c.

[wr]

(r.g.)